کوتاه‌تر از گزارش

موش و گربه بازی با گربه‌ماهیان

مهدی آیینی

دبیر گروه جامعه

سریال مرگ گربه‌ماهیان در جاسک تمامی ندارد. پس از این‌که در ۱۳ فروردین امسال حدود ۱۰ تن لاشه گربه‌ماهی سواحل جاسک را فرش کرد، سه‌شنبه گذشته نیز خبر رسید این بار ۱۵ تن لاشه گربه‌ماهی به سواحل جاسک رسیده است تا شرایط آشفته محیط زیست دریایی کشور را به تصویر بکشد و این احتمال را تقویت کند که هنوز کشتی‌های صنعتی با خیالی آسوده در حال قانون‌شکنی هستند و اگر مشتری‌های‌شان قیمت‌ها را پایین آوردند یا اگر صید بهتری در تورشان افتاد بدون هیچ ترسی ۲۵ تن گربه‌ماهی را که بخشی از دارایی‌های این سرزمین است، مانند زباله در دریا رها می‌کنند.

مرگ مشکوک آبزیان در سواحل کشور زخمی کهنه است که هیچ‌وقت آن‌طور که باید برای درمانش اقدم نشده، زخمی که با مرگ گسترده گربه‌ماهی‌ها در سواحل جاسک این روزها دوباره تازه شده است. اولین بار که لاشه حدود ۱۰ تن گربه‌ماهی در سواحل جاسک دیده شد، برخی مسؤولان ادعا کردند این ماهی‌ها از سوی صیادان محلی صید شده اما براثر واژگونی قایق صیادان، لاشه‌ها به دریا ریخته و به ساحل آمده است. برخی کارشناسان که از این دلیل قانع نشده بودند گفتند قایق صیادان محلی گنجایش چنین حجمی را ندارد، اما خیلی زود حادثه دوباره تکرار شد. محمدرضا فاطمی، پژوهشگر علوم دریا یکی از کارشناسانی است که در این ماجرا انگشت اتهام را به سمت صید صنعتی می‌گیرد و به ما می‌گوید: صید گسترده گربه‌ماهی به ترال نیاز دارد. علاوه بر این گربه‌ماهی حرام‌گوشت است و به دلیل ارزش کم اقتصادی، صیادان محلی به صید آنها رغبتی ندارند. او این اطلاعات را کنار هم می‌گذارد و نتیجه می‌گیرد به احتمال زیاد یک کشتی صید ترال ماهیان را صید کرده است و این روزها به دلیل این‌که مشتری‌اش را از دست داده یا گونه به صرفه‌تری برای صید پیدا کرده، لاشه‌ها را از فریزرش خارج می‌کند و درون آب می‌ریزد تا برای صید تازه جا باز کند.

محیط‌زیست: امکانات نداریم!

محیط‌زیست نیز احتمال می‌دهد حجم گسترده لاشه گربه‌ماهیان از طریق یک کشتی صنعتی به دریا ریخته شده باشد. داوود میرشکار، مدیرکل دفتر حفاظت از زیست‌بوم‌های دریایی محیط‌زیست در گفت‌وگو با ما می‌گوید بار اول که لاشه گربه‌ماهی‌ها در سواحل دیده شد، تازه بودند اما در ماجرای اخیر علاوه بر گربه‌ماهی مقداری لاشه ساردین ماهی نیز به ساحل آمده است. میرشکار درباره فعالیت شناورهای صنعتی نیز می‌گوید تعدادی از این شناورها مجوز صید هورماهی دارند به همین دلیل احتمال می‌دهیم گربه‌ماهی‌ها نیز از سوی این شناورها صید شده باشند. سرنخ آشفته بازار محیط‌زیست دریایی را که دنبال کنید به این نتیجه می‌رسید که محیط‌زیست از این گلایه دارد که قادر نیست بر محیط زیست دریایی نظارت داشته باشد، چراکه ابزارش را در اختیار ندارد و قانون نیز این مهم را به شیلات سپرده است. میرشکار روی همین نقطه‌ضعف دست می‌گذارد و می‌گوید: براساس قانون در حوزه دریایی و شیلات محیط‌زیست هیچ مسؤولیتی ندارد و برنامه‌ریزی صید و برداشت از ذخایر و مدیریت آن در اختیار شیلات است. اگر از او درباره چگونگی برخورد و مجازات متخلفان صید حدود ۲۵ تن گربه‌ماهی بپرسید، او می‌گوید: محیط‌زیست حتی در جلسات شورای عالی محیط‌زیست اجازه ندارد نام گونه‌های شیلاتی را که در معرض خطر انقراض هستند، مطرح کند!

در دست بررسی است

به این ترتیب اگر ماجرای مرگ گربه‌ماهیان را با مسؤولان شیلات جاسک در میان بگذارید، جواب خواهید شنید که ماجرا در دست بررسی است. جالب این‌که امید زارعی، رئیس شیلات جاسک برخلاف معاون محیط‌زیست و برخی کارشناس احتمال صید گربه‌ماهیان توسط کشتی‌های ترال را رد می‌کند و به ما می‌گوید: کشتی صید ترال در منطقه وجود ندارد.

حدود دو هفته از ماجرای مرگ گسترده گربه‌ماهی‌ها می‌گذرد و به نظر می‌رسد این مرگ و میر نیز خیلی زود مانند مرگ نهنگ‌ها در سواحل کیش یا مرگ پرندگان مهاجر در میانکاله به فراموشی سپرده شود، چراکه رسیدگی به مسائل محیط زیستی در اولویت بسیاری مدیران نیست و نقش محیط‌زیست برای آنها از ابزاری برای تزیین متن سخنرانی‌ها فراتر نمی‌رود.

جای خالی کمیسیون بحران

شریف مطوف، کارشناس مدیریت بحران با اشاره به بگومگوی رئیس جمهوری و وزیر بهداشت می‌گوید: «رسانه‌ای شدن نزاع رئیس جمهوری و وزیر بهداشت و درمان، می‌تواند باعث سردرگمی در عملکرد مردم شود.» به گفته او، حتما برخی از مردم طرفدار رئیس جمهوری و بعضی دیگر طرفدار وزیر بهداشت و درمان هستند. دودستگی در دیدگاه آنها اما می‌تواند شکاف بزرگی در مدیریت بحران کرونا ایجاد کند. مطوف البته راه‌حلی هم برای جلوگیری از این مشکل دارد. او می‌گوید ایجاد یک کمیسیون بحران می‌تواند راهگشا باشد. کمیسیون بحرانی که کارشناسان و متخصصان مدیریت بحران در آن عضو هستند و بسته به بحرانی که به وجود آمده، نظر کارشناسی و علمی ارائه می‌دهند. به نظر این کارشناس مدیریت بحران، رئیس جمهوری و وزیر بهداشت و درمان باید نظر علمی کارشناسان مدیریت بحران را گوش دهند و با توجه به نظر و پیشنهادهای آنها عمل کنند. به این ترتیب می‌توان امیدوار بود مردم هم با تصمیمات مدیران همراهی کرده و شعله‌های آتش کرونا فروکش کند. / جام جم دیلی

مجادله لفظی وزیر بهداشت و رئیس جمهوری در چند روز اخیر بالا گرفته است و بسیاری از شهروندان نگران ناگوارتر شدن شرایط شیوع کرونا در کشور هستند

عکس: سایت ریاست جمهوری

اختلاف رئیس جمهور و وزیر بهداشت هر روز آشکارتر می‌شود

اختلاف روحانی-نمکی در وضعیت هشدار

آشکار شدن اختلاف نظرها درباره نحوه مدیریت کرونا بین رئیس جمهوری و وزیر بهداشت نگرانی‌ها پیرامون این بحران را افزایش داده است

میثم اسماعیلی

جامعه

حدود ۱۵ ماه است شنیدن خبر تعداد روزانه قربانیان کرونا شده است عادت تلخ شهروندان؛ حالا اما این آمار هرروزه یک پیوست تلخ‌تری به همراه خودش دارد و آن هم عادت به تماشای دعوای مسؤولان در میانه یک بحران فراگیر بیماری عفونی است. طی یک ماه گذشته بارها رسانه‌های رسمی در انعکاس حرف‌های رئیس دولت و وزیر بهداشت و درمان از پیشوند «واکنش» برای این افراد استفاده می‌کنند چراکه هربار آنها به جای ارائه راهکار برای خروج از وضعیت کنونی فقط به گفته‌های یکدیگر پاسخ داده‌اند. پیش از این اگر حداقل از سوی آنها حفظ ظاهر می‌شد و این مجادله‌ها در پس‌پرده اتفاق می‌افتاد حالا اما به آشکاری در هر سخنرانی پاسخ طعنه‌های یکدیگر را از تریبون‌های رسمی می‌دهند. در این میان گاهی دعوا چنان بالا گرفته است که وزیر بهداشت و درمان تهدید به خروج وزارتخانه متبوعش از ستاد ملی مقابله با کرونا می‌کند و از سوی دیگر شنیده می‌شود که دولت ممکن است مجموعه‌ای موازی وزارت بهداشت تاسیس کند! این مجادله‌ها گاه به مسائل حزبی و سیاسی هم کشیده می‌شود به‌طوری که به شکلی هماهنگ، دولتی‌ها و حامیان اصلاح‌طلبش، مخالفان سرسخت وزیر بهداشت می‌شوند و سعی دارند نارضایتی وزیر از وضعیت کنونی را پای سوءمدیریت او بنویسند. این جدل‌ها از همان ابتدای فراگیری ویروس کرونا وجود داشت، نشانه‌های آن هم آرام‌آرام به چشم می‌آمد؛ از شایعه استعفای گاه به گاه وزیر بهداشت و درمان بگیرید تا موج استعفایی که در این وزارتخانه به راه افتاد و منجر به خروج معاون تحقیقات و فناوری این وزارتخانه شد. انتقادهای بی‌پرده دولت و وزارت بهداشت از همدیگر هم از همین ماجرا آشکار شد؛ آبان ماه ۹۹ که دولت یا ستاد ملی مقابله با کرونا به نوعی پشت وزیر را در ماجرای بگومگوی سعید نمکی و معاون تحقیقاتش خالی و به صورت تلویحی از رضا ملک‌زاده دلجویی کرد. از همان زمان تا به امروز هربار که آمار ابتلا و مرگ و میرها، سیر صعودی به خود می‌گیرد ستاد ملی مقابله با کرونا و در راس آن حسن روحانی بی‌پرده‌تر از گذشته وزارت بهداشت و درمان را می‌نوازد و البته که سعید نمکی این نواختن‌ها را بی‌پاسخ نمی‌گذارد. پس از موج استعفاهای آبان ماه سال گذشته، مواردی همچون درخواست تعطیلی تهران و اجرای درست محدودیت‌ها، صدور مجوز سفرهای نوروزی و حالا هم موضوع واردات واکسن و استفاده از واکسن داخلی محل دعوای آشکار حسن روحانی و سعید نمکی بوده است؛ دعوایی که بیش از ۸۰ میلیون تماشاگر نگران دارد؛ تماشاگرانی که به زعم‌شان پیروز این مجادله هر که باشد آنها بازنده اصلی این جدال هستند.

> وزارت بهداشت و درمان معتقد است کسی در دولت به حرف‌های او که در زمینه بحران کرونا تخصصی است، گوش نمی‌دهد. در سوی مقابل هم دولت معتقد است برای اخذ یک تصمیم نمی‌توان فقط به ابعاد بهداشتی آن توجه کرد

کسی به حرف «بهداشت» گوش نمی‌کند

ماجرای جدل وزارتخانه بهداشت و درمان با دولت بر سر کرونا تاریخی به اندازه خود فراگیری این ویروس دارد. اولین نقدها را سعید نمکی پس از خبر بستری شدن چند بیمار کرونایی در استان‌های مختلف روبه‌روی دوربین شبکه‌های خبری صدا و سیما انجام داد. سعید نمکی در اسفند ۹۸ گفته بود؛ «دولت با قرنطینه کردن مخالف است و مردم خودشان از سفرهای غیرضروری به استان‌های آلوده خودداری کنند!» این آغاز نقدهای وزیر بهداشت و درمان از دولت بود اما این ماجرا در یک سال فراز و نشیب‌های بسیاری به همراه داشت و آنقدر بود که برای توضیح فهرست‌وار مصداق‌های آن هم گزارشی جداگانه طلب کند. رویه تکرار شده در همه این تفاوت نظرها اما یک نکته ثابت است و آن هم این‌که وزارت بهداشت و درمان می‌گوید کسی در دولت به حرف‌های او که در این زمینه تخصصی است، گوش نمی‌دهد. در سوی مقابل هم دولت معتقد است برای اخذ یک تصمیم نمی‌توان تنها به ابعاد بهداشتی آن توجه کرد. انتقادهای سعید نمکی در رابطه با این رویه، مصداق‌های بسیاری دارد؛ در آستانه بازگشایی مدارس، وزیر بهداشت اعلام کرد: «در این اوضاع کنونی با بازگشایی مدرسه‌ها مخالفیم.» تنها چند روز پیش از آن، وزیر آموزش‌وپرورش گفته بود: «با تایید ستاد ملی مقابله با کرونا از اول بهمن، مدارس خصوصا برای کلاس‌های اول و دوم باز می‌شود.» این رفتار مدام در حال تکرار بود. این‌که وقتی تصمیم ستاد ملی مقابله با کرونا تعارض آشکاری با نظر سعید نمکی داشت، او بیرون از ستاد مخالفتش را عنوان می‌کرد تا احتمالا از زیر بار فشارهای احتمالی به واسطه این تصمیم‌های به باور خودش اشتباه بیرون بیاید. همین رویه هم برای اعضای کابینه راهی را باز کرده بود تا وزارت بهداشت و درمان را به نوعی دور بزنند؛ به عنوان مثال وزارت صمت درباره بازگشایی همه کسب و کارها، ابلاغیه‌ای به استان‌ها اعلام کرد که تایید ستاد ملی مقابله با کرونا داشت و سعید نمکی در نامه‌ای به رئیس جمهوری که البته رسانه‌ای شد نوشت: «چرا معاون وزیر صنعت گفته مغازه‌ها باز شوند؟ شعله‌های تصمیم آتش به‌اختیار هر دستگاه دولتی، غیردولتی، فرهنگی و مذهبی دامن نظام سلامت و اقتصاد کشور را می‌گیرد.» و البته آشکارترین این رفتار در ارتباط با وزارت گردشگری در آستانه تعطیلات نوروز بود. جایی که این وزارتخانه با چراغ سبز ستاد ملی مقابله با کرونا و بر خلاف همه توصیه‌های وزارتخانه بهداشت و درمان مجوز سفرهای نوروزی را صادر کرد و وزیر بهداشت این بار فقط «التماس کرد» که کسی به سفر نرود. اتفاقی که البته آغاز مجادله اخیر وزارت بهداشت و دولت هم بود؛ مجادله‌ای که هنوز ادامه دارد.

دفاع با سلاح دلنوشته

مکانیسم دفاعی سعید نمکی در برابر ناملایمات احتمالی، مکانیسم جالب توجهی به نام «دلنوشته» است. چه به صورت نامه‌نگاری به شخصیت‌هایی همچون سردار شهید قاسم سلیمانی و چه دلنوشته‌های شخصی در شبکه‌های اجتماعی. او پیش از پاییز سال گذشته و در آستانه موج سوم کرونا که البته بیشترین قربانیان روزانه را هم به همراه داشت در یکی از این دلنوشته‌ها از عدم تخصیص بودجه یک میلیارد دلاری از صندوق توسعه گلایه کرد و نوشت: «از یک میلیارد دلاری که رهبرانقلاب از صندوق توسعه موافقت کردند ماه‌هاست به‌جز سهم کوچکی نگرفته‌ام. نمی‌دانم برای کدام کار مهم‌تر گذاشته‌اند؟» این رویه اما پس از این اتفاق به صورت ثابت از سوی وزیر بهداشت و درمان تکرار شد. مکانیسم دفاعی او اما از فرط تکرار به نوعی برای افکار عمومی دافعه ایجاد کرد، به طوری که هربار آمارهای کرونایی رو به کاهش می‌گذاشت، او از مدیریت عالی سخن می‌گفت و به جهانیان کنایه می‌زد و هر بار که آمارها رو به افزایش می‌گذاشت، فریادش بلند می‌شد که «گفتم و گوش ندادند»، «هشدار دادم و ندید گرفتند»، «پیش‌بینی کرده بودم... خواهش کردم... التماس کردم...» با آغاز موج چهارم کرونا، وزیر بهداشت بار دیگر ترجیح داد نامه‌نگاری کند و بگوید موافق تعطیلات نوروزی امسال نبوده، اما به مخالفتش توجهی نکردند و وضع فعلی نتیجه این بی‌توجهی است. اظهاراتی که با تکرار آن از سوی معاونش در صداوسیما واکنش تند حسن روحانی را به همراه داشت. این بار وقتی ایرج حریرچی گفته‌های سعید نمکی را تکرار کرد، حسن روحانی اعلام کرد: «ستاد ملی مقابله با کرونا تنها یک سخنگو دارد و نمی‌شود هر کسی در تلویزیون چیزی بگوید.» آتش دعوا بالا گرفت، سعید نمکی پاسخ روحانی را تعبیر به «تکصدایی غیرکارشناسانه» کرد و گفت: «اگر قرار است روال این باشد، وزارت بهداشت از ستاد ملی کرونا بیرون می‌آید» همین تهدید بعد از چند روز باعث شد زمزمه‌هایی به گوش برسد مبنی بر انتصاب یک نهاد موازی با وزارت بهداشت در ریاست جمهوری که جایگزین بسیاری از اعمال وزارت بهداشت خواهد شد. برخی حتی از علیرضا رئیسی، سخنگوی فعلی ستاد ملی مقابله با کرونا به عنوان ریاست این نهاد نام برده‌اند؛ اتفاقی که به باور بسیاری بدون برکنار کردن سعید نمکی، نقش او را به نوعی کم اثر می‌کند.

واردات واکسن؛ دعوا بالا می‌گیرد

اگر پیش از این مجادله دولت و وزارت بهداشت در بازه‌های طولانی‌تری رخ می‌داد، طی یک ماه گذشته بارها این جدل‌ها ادامه داشته است. نمونه تازه آن بحث واردات واکسن و البته استفاده از واکسن داخلی است. این بحث هم با طعنه و کنایه آغاز شد. حسن روحانی به نوعی مطالبه افکار عمومی از واکسیناسیون را زمینه مناسبی دید تا این مطالبه را به نوعی به زمین وزارت بهداشت و درمان بیندازد. او چند روز پیش اعلام کرد: «امروز یک کلید برای حل مساله واکسن است. نمی‌توانیم منتظر واکسن داخلی در تابستان بشویم. باید در اردیبهشت و خرداد از واکسن‌های خارجی استفاده کنیم». درست یک روز بعد از حرف‌ها اما سعید نمکی در پاسخ به رئیس دولت اعلام کرد: «ریشه‌کن شدن بیماری با واکسن، دادن پیام پوچ به مردم است. کرونا فعلا تمام شدنی نیست». ریشه بحث بر سر واکسن هم به تصمیم ستاد ملی مقابله با کرونا برای واردات واکسن خارجی توسط بخش خصوصی مرتبط است. فراخوان دولت برای دعوت بخش خصوصی به حوزه واردات واکسن با مخالفت شدید وزارت بهداشت و درمان روبه‌رو شد. این بار سعید نمکی بی‌پرده‌تر از گذشته اعلام کرد: «واکسن فرآورده حساس و بیولوژیک است و افراد متخصص باید آن را وارد کنند. ماست‌فروش و سیمان‌فروش و پلاسکوفروش می‌خواهد واکسن بیاورد. من در سازمان غذا و دارو بساط دلالان را جمع کردم.» این حرف‌ها هم البته که بی‌پاسخ نماند و همین دیروز حسن روحانی باز هم تلویحا به وزارت بهداشت حمله کرد و گفت: «برخی حافظه‌شان ضعیف شده، روزی که رفتیم واکسن از چین و روسیه بخریم دیدید که چه فضایی درست شد. فردی که مسؤولیت داشت گفت من این واکسن را نمی‌زنم. فردی دیگر که متخصص بود، گفت اگر از روسیه واکسن بیاورید من نمی‌زنم. همان افراد امروز می‌گویند چرا کم خریده‌اید.»

ریشه مجادله؛ ساختار ستاد

بسیاری باور دارند ریشه اصلی این مجادله‌ها در ساختار ستادی است که قرار بوده به نوعی تصمیماتش فصل‌الخطاب باشد. با تماشای جلسات معمول ستاد ملی مقابله با کرونا هم می‌توان متوجه این ایراد ساختاری شد. این‌که به نظر می‌رسد تصمیمات از پیش‌تعیین‌شده تنها در این ستاد به نوعی فقط ابلاغ می‌شود و کمتر هم‌افزایی و مشارکتی در این میان است. ترکیب اولیه ستاد ملی مقابله با کرونا هم جالب است. اعضای این ستاد را وزیر کشور، وزیر راه‌وشهرسازی، وزیر آموزش‌وپرورش، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، دادستان کل کشور، رئیس سازمان برنامه‌وبودجه، رئیس سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، رئیس سازمان حج و زیارت، سخنگوی دولت ایران، فرمانده نیروی انتظامی و یک عضو فقهای شورای نگهبان تشکیل می‌دهند. البته که در این میان کمیته علمی شامل مجموعه‌ای از متخصصان جامعه پزشکی وجود دارد که از مشورت‌های آنها استفاده می‌شود اما از قرار در تصمیمات حق رای ندارند.

تماشاگران درمانده دعوای دولت

سطح دعوای وزارت بهداشت و درمان با دولت همیشه هم با محوریت مباحث مهمی همچون واردات واکسن، مقصریابی وضعیت کنونی و یا صدور مجوز سفر نبوده است. این مجادله گاه به دعواهای کودکانه‌ای تنزل پیدا کرده که تنها آورده آن سردرگمی بیشتر مردم گرفتار بوده است و بس.

به عنوان مثال در حالی که وزارت بهداشت و درمان چند روز پیش وضعیت ۳۶ شهر را در ایران «سیاه» اعلام کرده بود علیرضا رئیسی، سخنگوی ستاد ملی مقابله با کرونا آن را تکذیب کرد و گفت رنگ سیاه نداریم و تنها این شهرها از لحاظ شاخص آماری در وضعیت «بالاتر از قرمز» قرار دارند!

چراکه مرجع ادعای وزارت بهداشت نرم‌افزار ماسک متعلق به این وزارتخانه بوده و ستاد ملی مقابله با کرونا این مرجع را قبول ندارد و شاخص‌های رنگ‌بندی شهرها را متعلق به خود می‌داند. یا این‌که در حالی که حسن روحانی گفته بود به نظرش «پیک کرونا تمام شده‌است» فردای همان روز سعید نمکی اعلام کرد: «افسار کرونا از دست‌مان رها شده». این نوع تناقضات در گفتار و کردار تنها باعث دلزدگی و ناامیدی مردم از افرادی است که قرار بوده حافظ جان و سلامت‌شان باشند.

در حاشیه این بگومگوها هم هواداران دولت، سعید نمکی را «وزیر شعار» و «اپوزیسیون دولت» می‌خوانند و معتقدند مخالفت‌های او با رئیس دولت با انگیزه‌های سیاسی صورت می‌گیرد و او در دولت احتمالی بعدی به دنبال جایگاهی ثابت برای خودش است و طرفداران وزارت بهداشت هم باور دارند وضعیت کنونی حاصل بی‌تدبیری دولت و عدم توجه به توصیه‌های فراوان متخصصان وزارت بهداشت است و دولت با فرافکنی سعی در فریب افکار عمومی دارد.

البته که بعضی هم در این میان اعتقاد دارند فارغ از همه این دعواها در شرایط کنونی که آمار قربانیان روزانه به بیش از ۳۰۰ نفر در روز رسیده تنها چیزی که شهروندان نمی‌خواهند با آن مواجه باشند دعوای وزیر بهداشت به عنوان فرمانده اصلی این کارزار با رئیس دولت است.